

Article History

Received / Geliş
10.10.2018

Accepted / Kabul
20.12.2018

Available Online / Yayınlanma
20.12.2018

AS A SOCIAL REVOLIOTANARY SPARTACUS AMIRI'S INTIFADA AGAINST AMERCo-ROME

SPARTAKÜS AMİRİ AMERCo-ROMA'YA KARŞI

Mevlüt CEYLAN¹

Abstract

The attack on World Trade Center in the US on 9/11, 2001 changed the face of international relations, in particular; between the US and Islamic countries. Amiri Baraka is one of the most formidable voices of the protest and who questioned the validity of political decisions which led military actions to the countries which claimed to take part in the action. The poem brought back past lives of oppressed coloured and others to the present, also exposed Manichaist psyche of the ruling elite of the US. The poem can be regarded as a manifesto for colonial Powers treatment of others, the Barbarians.

Key words: 'Somebody blew up America', Afro-American, Amiri Baraka, Colonialism.

Öz

T S Eliot'a göre hakiki şiir iletişimi, anlaşılmadan önce kurar. Eliot'un sözünü ettiği iletişimin en başarılı örneklerinden olan şiiri bazı eleştirmenlerce sanatsa Kim Havaya Uçurdu Amerika'yı l değeri sorgulansa da şiiri düzyazı ile anlatılmayan olarak tanımlayan Eliot'un savını doğrular niteliktedir. Amiri Baraka yaşamı boyunca anamalcı zihniyetin yalnız siyahi ırkı sömürüsüne direnmemiş, tüm insanlığın şiir başta olmak üzere edebiyatın farklı dallarında savunucusu olmuş, yapıtlar vermiştir. Kim Havaya Uçurdu Amerika'yı şiiri yalnız süper güç olarak Amerika Birleşik Devletleri'nin uluslararası ilişkilerdeki rolünü masaya yatırmaz; diğer toplumlara baskıcı müdahil tavrını ve Amerika'nın kendi içinde barındırdığı farklı ırklara mensup gruplarla sürdürdüğü ilişkilerini de sorgular. Bir manifesto olarak değerlendirilebilecek söz konusu şiir insanlık bilincinin başkaldırısının sesidir.

¹ Dr. Öğretim Üyesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü.
mevlutceylan@yahoo.co.uk

KÖLELERİN AMERİKA'YI KEŞFİ

Amerika'ya ilk ayak basan yabancı göçmenler İngiliz beyaz protestan gruplardı. Sonradan gelenler beyazlara entegre olmuşlar ancak Afrika'dan gelenler zorla getirilmiş ve zorunlu göç (p.5 The Black Experience, Norman Coombs, Twayne, c.1972) uzun yıllar süren özgürlük mücadelelerinin de başlangıcı olmuştur.

Avrupa kökenlilerin kendilerini üstün görme, kendisi gibi aynı kültürün ve etnik geçmişi paylaşmayanları kendilerinden aşağı derecede görmeleri Kur'an'ı Kerim'de bildirilen 'Yahudi yahut Hristiyan olandan başkası cennete girmeyecek'(Bakara, 2:111) ayetinde belirtilen tavrın ürünüdür. Kölelik Amerika tecrübesinden de önce sosyal bir olgu olarak Batı Afrika ve Araplar arasında alış-verişlerde kredi *değeri* olarak uygulanmaktaydı.

Batı Afrika'ya ayak basan Portekizliler ticari ilişkilerini geliştirmenin yollarını ve bu ticareti kendi lehlerine gelişecek şekilde nasıl idare edilmesi gerektiğini fark ettiklerinde Afrikalıların önünde Portekizlilerin istekleri yönlendirmeleri doğrultusunda hareket etmekten başka seçenekleri kalmamıştı. Afrikalı liderler isteyerek ya da istemeyerek Avrupa'nın ihtiyacı olan iş gücünü ateşli silahlar karşılığında – kendi iktidarlarını emniyete almak için – köle ticaretinin parçası haline gelmişlerdir. (p.21 ibid)

SPARTAKÜS BARAKA'NIN UZUN YÜRÜYÜŞÜ

Baraka Harlem'e yerleşip zenci özgürlük hareketinin vazgeçilmez bir parçası haline geldiğinde şiiri ve sesi *zencileşti*:

Zenci bir şiir istiyoruz. Ve Kara
Bir Dünya.
Bırak dünya Kara bir Şiir olsun
Bırakın tüm siyahiler bu şiiri Söylesin
Sessizce
Yada SESLİ (Black Art)

Amiri Baraka'nın 'Birileri Amerika'yı Havaya Uçurdu' şiirine gösterilen tepkiler modern şiirin en önemli isimlerinden Ezra Pound'da karşı yürütülen idam kampanyasından farklı değildi. Bu kez Baraka Pound gibi tımarhaneye atılmadı ama basında karakterini linç etme kampanyası yürütüldü. Pound'u faşist ve Yahudi düşmanı olmak ile suçlayanlar bu kez de benzeri ithamın hedef tahtasına Baraka'yı oturtular.

Pound Harriet Monroe'ya Kasım 1914 yılında yazdığı mektupta savaşın gerekli olup olmadığını sorgular. (Noel, S., p.164, Ezra Pound, Manchester University Press, 1964) 'Devlet için şiir ihtiyaçtır' (Peter Ackroyd, Ezra Pound and His World, Thames and Hudson, p.77 date?) diye düşünen Benito Mussolini ile de görüşen Ezra Pound savaş sonrası Amerika aleyhtarı radyo konuşmaları yapar. Bunun bedelini de savaş sonrası Amerikan yönetimince tımarhaneye atılarak cezalandırılır. İdam edilmekten Hemingway ve diğer yazar/şairlerin desteğiyle kurtulur.

LeROI JONES VE BEAT KUŞAĞI

İkinci Dünya Savaşı sonrası bir dizi yazarın toplumun değerlerine karşı gelmek, doğu dinlerine doğan ilgi, materyalizm karşıtlığı, cinsiyet özgürlüğü gibi konularda yazdıkları ile 1950-60 yıllarında tanınırlıkları Amerikan kültürünü etkilemiştir. LeRoi Jones da bu kuşağın etkin şair ve yazarlarından. Beat Kuşağı olarak kültür dünyasında kendine yer edinen bu kuşağın adını Jack Kourac koymuştu; öfkeli, asi

gibi anlamların yanında kuşağa kutsallık anlamı da yüklemişti Kerouc. Beat Kuşağının toplumsal sorunlara uzak durma eğilimlerinin aksine Baraka siyaset ile yakından ilgilenmiş, zencilerin özgürlük mücadelesinin hep ön saflarında yer almıştır.

Baraka'nın bu şiirinde kullandığı dil Beat Kuşağı şairlerinin de izlerini taşır; şiir söylemek bir eylemdir; *Yolda* söylenmelidir.

'Beat yazarları, değişimin gerçek mimarlarıdır. Hiç şüphe yok ki ülkede son kırkı yıldır yaşanan siyasi ve kültürel değişimin geniş resminin önemli bir parçası olan beat edebiyat hareketinin sonucu olarak, daha özgür bir Amerika'da yaşıyoruz' William S Burroughs 2014/2/Hukuk Gündemi p.98

'yapacak büyük bir işimiz vardı ve bunu yapıyoruz' Ginsberg 98- Stj. A. Öykü Sarıaslan – Stj. Av. Saruhan Gence Başaran. LeRoi Jones (Amiri Baraka) da diğer Beat Kuşağı şair/yazarları gibi- en bildiği haksızlıklara karşı muhalif duruşuna Somebody Blew up America şiiriyle bir kez daha bizlere hatırlatıyordu.

Ronald Reagan'ın US başkanlığı ile daha görünür hale gelen Amerikan militarizm, halefleri tarafından dış politika konusundaki gelişmekte olan ülkelerle ilişkilerine damgasını vurmuştur.

Sovyetlerin dağılmasıyla (1989) ortaya çıkan uluslararası ilişkilerdeki *kararsızlık* soğuk savaş döneminin Berlin Duvarı'nın yıkılması Almanya'nın birleşmesi ile ortaya çıkan yeni dönem USA'î dünyanın yegane süper gücü olarak bıraktı. Dağılan Sovyet Cumhuriyetleri arasından Rusya güçlenerek çıkar, Alexander Putin'in iktidarı döneminde soğuk savaş dönemindeki gücüne kavuşmuş gözükmektedir.

Farklı kültürlerde batıl inançların sembolü olan baykuş'u Baraka olumsuzluk yükleyerek kullanır. Kadim Yunan'da bilgeliğin tanrıçası Atheana da küçük baykuş ile anılır. Atheana'nın bilgeliği de baykuştan geldiği söylenir. Roma'da ise baykuş kötü kader, talih olarak inanılır; hatta rivayete göre çoğu bilindik Romalıların sonunu baykuşun sesiyle haber verildiğine inanılır. Juleas Ceasar, Augustus, Yunanlılar baykuş gördüklerinde ordularının zafer kazanacağı, Romalıları ise yenileceklerine inanırlar.

Baraka düşünenlerin sağduyusuna seslenir.

Ginsberg'in 'Howl' şiiriyle modern Amerikan şiirinin aykırı sesi etkisinin toplumda oluşturduğu etkinin benzerini Amiri Baraka 'Somebody Blew up America' şiiriyle edebiyat ve siyaset gündemine oturdu. Kimileri şiiri bir haksızlığa karşı mazlumların sesi olarak değerlendirirken, kimileri de Baraka'yı ırkçı, anti-semitik ve şiddet-sever olarak yargıladılar.

Baraka şiiri yazdığında New Jersey Şairler Sultanı olan Baraka istifa etmesi için kendisine yapılan baskılara boyun eğmemiş 'Hayır – şiiri yazdığım için pişman değilim. Şiirde söylenenler hakikat'.

1967 yılında polis tarafından katıldığı gösterilerden birinde ölesiye polis tarafından Baraka hakkında FBI: 'Belki de Pan-Afrikan hareketinin lideri' olarak tanımladı.

Baraka'nın 'Kim' diye sürekli tarihi ve güncel sosyal olayları sorguladığı şiiri, sorunun muhatabı bazı gruplar tarafından eleştirilmiş, sonunda Şairler Sultanı ünvanı lağvedilerek geri alınmıştır.

Beat kuşağı hemşehrileri T S Eliote'un şiire yaklaşımına beğenmezlerdi. TS Eliote' ın aksine duygularını daha özgürce ifade etme, kişisel, şiirin yapısında kısıtlayıcı kuralları yıkarak şiire yeni, farklı bir ses getirme uğraşlarının etkisini gruba katılmada geç kalsa da Baraka'nın şiirlerinde gözlemlemek mümkün.

Baraka Beat grubundan ayrıldıktan sonra eylemci, şair-yazar ve düşünür olarak her zaman siyahilerin haklarını en önde gelen savunucularından oldu.

HRİSTİYAN FUNDAMENTALİZMİ

Fundamentalizm ilk defa Amerika'da 19. yüzyılın sonlarında Protestan mezhebince Hristiyan inancının temel esaslarını korumak ve savunmak için başlatılmış harekete verilen addır. (The Fundamentals, 1910, Ruben Torrey) Bu kavram zaman içerisinde benzerlikler gösteren diğer düşünce akımları için de kullanılmış Protestan Evangelikal fundamentalistler, Hindu Fundamentalistler gibi. Ancak İslam ülkelerinde siyasi istikrarsızlıktan kaynaklanan terör olaylarından dolayı bu kavram dünya basını ve siyasetçileri tarafından İslam için kullanılmaya başlamış, özellikle de Irak'ın işgali (1990-91)'den sonra da İslam ve Müslümanlar ile özdeşleştirilerek kullanılmaya başlamıştır.

Fransız Devrimi'yle (Critical Discours Studies Vol.1 April, p.41, Douglas Kellner, 9/11, Spectacles of Terror and Media Manipulation) hayat bulan terör kavramı daha çok İsrail için kullanılan 'devlet terörü' kavramını da unutturmuş ya da halklar üzerindeki etkisini azaltmıştır.

Amiri Baraka belki de çağdaş Amerikan edebiyatının en siyasi şairidir. 9/11 trajedisi üstüne yazdığı şiir Amerikan yazın dünyasında, sivil ve kamu kuruluşlarında rahatsızlıklara neden oldu. 11 Eylül 2001 tarihinde 2 bin 996 kişinin hayatını kaybettiği Dünya Ticaret Merkezi ve Savunma Bakanlığı ana binası Pentagon'a saldırıyı basında yer alan bilgilere göre El-Kaide örgütü üstlenmiştir. Ancak örgüt lideri Usame bin Ladin yaptığı açıklamada sorumluluğu kabul etmemiştir.

KİM VE KİM

Şiire söz söyleme sanatından uzak politik bir giriş yapar: 'Kim Havaya Uçurdu Amerika'yı?' Kendinden emin, cevabını bildiği sorular sorar, cevapları başka da olabilir ama bilinen doğrular ulusal basının sayfa ve ekranlarına ulaşmadan yerini çaresizlikle karışık bir öfkeye bırakır.

'Rivayete göre bir terörist! Bir söylentiden ibaret midir bir cani 'A Rab'in canlara kıyması. Afganistan başka bir ülkedir can pazarlarının kurulduğunu şair özellikle zencilerin ve Kızılderilileri yüzyıllardır yaşadıkları dehşeti hatırlatır 'Kim' diye sorduğu dizelerde:

Bizim Amerikalı teröristlerimizden değildi

Klan değildi Dazlaklar değildi

Klan ve Dazlaklar hala Amerika'da etkin olan ırk ayırımına inanan gruplar şimdi de siyasetçilere beyazların dışındaki gruplara uygulanan baskıyı şair hatırlatır bizlere.

Sağduyunun olmadığı yerde zulüm vardır. 'Beyaz illete' yakalanmışlıklar, linç edilmeler vardır.

Baraka tarihi olayları, olayların gerçekliğini sorgular:

Yalanlar uyduran kim

Tebdili kıyafet kim

Kölelerin efendisi kim

Kızılderililer de zenciler ile aynı kaderi paylaşır:

Kızılderilileri doğrayan kim

Karaderilileri imha eden kim

Amerika'nın ekonomik güç olmasında beyaz olmayanların yadsınamayacak emeğini hatırlatır:

Wall street'te hayat süren kim

Batı tarihinde ilk köle isyanını başlatan ve bir mitoloji kahramanına dönüşen Spartaküs Trakyalı asker kaçağı olarak yakalanmış (M.Ö.72) ve gladyatör okuluna satılmıştır.

Karl Marx Roma tarihinin tek saygın kişi olarak Spartaküs'e hayranlık duymuş o'na 'Kahramanım diyerek sevdiğini ve hayranlık duyduğunu belirtmiştir. (Haşmet Babaoğlu, Sabah, 22 Eylül 2010)

Baraka da hayatını özgürlük mücadelesine adanmış birisi olarak Spartaküs gibi kılıcıyla değil belki ama kalemini kullanmıştır. Kalemin en az kılıç kadar keskin olduğunu Amerika'da Dünya Ticaret Merkezine düzenlenen 9/11 saldırısı üstüne yazdığı şiir bu sözün doğruluğuna tanıklık eder.

Serbest olarak yazılan şiir *kulak* için yazılmış, özne olarak kullandığı *onlar* şiirin ilerleyen dizelerinde *biz'e* dönüşür karşıt gruplarca şaire yöneltilen eleştirilerin aksine şair beyaz-politikacı-yazarların toplumdaki düşmanlıklarda payları olduğunu düşünür. Asıl problem Amerika'dır: yalnız kendi halkına baskı kurmakla kalmaz, diğerlerine -barbarlara- da daha çok askeri gücünü kullanarak egemenlik alanı oluşturur.

Afro-Amerikalılara karşı kölelikle başlayan cinayetleri hatırlatır: sorumlusu beyaz-burjuva ve Hristiyanlardır. Uluslararası işlenen haksızlıklar güncelleşir:

Rico'yu soyan kim

Hint Adalarını, Filipinleri, Manhattan'ı

Avusturalya'yı Porto ve Hebrides'i

Çinlileri uyuşturucu müptelası yapan kim

Burada Baraka basın yayınının halkı bilgilendirmedeki rolünün önemini vurgular. Basın'ı idare eden, etki altında tutanların ulusal yada uluslararası işlenen cinayetleri masum gösterme becerisini gösterebilirler, halkları yanıltabilirler.

Para kimin

Senin salak olduğunu düşünen kim

Seni içeri tıkan kim

Gazeteler kimin

Terörist aynı zamanda işçilerin haklarını gasp edenlerdir, kendi doğrularını zor kullanarak kabul ettirenlerdir.

Baraka'nın terörist tanımı dünya halklarını ekonomik, askeri ve siyasi güçleri ile kontrol altında tutanların terörist tanımı ile örtüşmez. Diğerlerini terörist olmakla itham edenler itham ettiklerim tavırları sergilerler:

Varoşlar kimin

Kentlerin canına okuyan kim

Kanunları yapan kim

Bush'u başkan yapan kim

Konfederasyon bayrağının dalgalanmasına lüzum duyanlar kim

Demokrasi nutukları atıp yalan söyleyenler kim

Baraka sürekli olarak sormaya devam ediyor, dinleyicisinin, okuyucusunun kafasında sorular bırakıyor. Bu soruların cevabını muhatabı bilmektedir aslında. Dünya Ticaret Merkezi halkların yaşadığı iktisadi ve siyasi sorunların kaynaklarından. Gizli servisler saldırının yapılacağını bilmektedir:

Dünya Ticaret Merkezi'nin bombalanacağını kim biliyordu

İkiz Kuleler'de çalışsan 4000 İsraili işçiye

O gün işe gelmemelerini kim söyledi

Sharon neden yoktu orda?

'Birçokları benim ne demek istediğimi çok iyi anlıyor. Ben onların tercümanım. Ön saflarda olmalıyım, bana saldırabilinler, gerçekler çok yakında anlaşılacak. 'Biliyorlar mıydı? Haberleri var mıydı? Burası açık.' diye cevap verir Baraka.

Baraka verdiği beyanatlarda yada mülakatlarda İsrail Gizli Servisi Shabak'ın saldırıyı önceden bildiği konusunda ısrarlı. Kaynaklarının iki İsrail gazetesi 'Ha'aret' ve 'Yadiot Ahratot', 'Al-Watan (Ürdün gazetesi), Mana-TV olduğunu söylüyor. Sharon'un 11 Eylül'de Sharon'un ziyaretinin iptal edildiğini Yediot Ahratot gazetesi duyurdu.

4000 İsrailinin olay günü Dünya Ticaret Merkezi'ne gitmemeleri konusunda The Jewish Standard haftalık gazete Bergen County'nin gazetesi şunları yazdı: 'İsrail'in 4000 İsrailinin olay günü işe daha önceden bilgilendirdiği ve o tarihte işe gitmemeleri için uyardığı doğru değil. Anti-Defamation League (İftira ve Karalama ile Mücadele Birliği İftira ve Karalama ile Mücadele Birliği. 1913 yılında B'nai B'rith örgütü tarafından ABD'de kurulmuştur) başkanı Shai Goldstein; 'Bu anti İsrail değil anti Yahudi nefretidir.'

Baraka 'Anti-İsraili olmanın anti-yahudi olacağı anlamına gelmez' diyerek anti-yahudi suçlamalarını ret etti.

Huffington Post'un haberine göre yerli Aşırı Sağcılar'ın Amerikan topraklarında Müslümanlardan daha fazla terör olaylarına karışmaktadır. The Nation Institute's Investigative Reporting's Reveal 2008-2016 yılları arasındaki olaylarla ilişkin rapor Aşırı Sağcı teröristlerin Aşırı İslamcılardan iki kat daha fazladır. David Neiwert'in hazırladığı raporda "Aşırı Sağcı saldırıların 'çoğu erkek' ve 'hemen hemen hepsi beyaz'."

Bu arada başkan Donald Trump sürekli Müslümanları hedef alan saldırgan tutumunu her geçen gün tonunu arttırarak devam etmektedir. Niewert: 'İlk yapmanız gereken bir problem olduğunu kabullenmeniz- tehdit var – en az İslamcılar kadar tehlikeli, ciddiye alınmalı' dedi.

SONUÇ

Baraka'nın 246 dizelik şiirinde toplumun tüm katmanlarını ilgilendiren kültürel ve sosyal referanslar, ve şiirin konuşma üslubu ile söylenmiş olması Amerika Birleşik Devletleri'nin şiirle yazılan tarihi olarak da değerlendirilebilir. Baraka'nın Afrika kökenli olması ve Afro-Amerikalı toplumun egemen beyaz-ırkçı yönetim altında yaşananlara güncellik kazandırmaktadır.

İkiz Kuleler'e yapılan saldırıda hayatını kaybedenler dünyanın bir başka yerinde terör yada doğal afetler sonucu daha ağır kayıplar kaydedilmiştir. (Aralık 2004'te

Endenozya'daki Tusunami felaketindeki kayıplar çok daha fazladır) 9/11 saldırısı Hiroşima'ya eş değerlendirilmiş ve Hiroşima dehşetini anlatmak için kullanılan *sıfır nokta* tabirini kullanmışlardır. İkiz Kuleler Amerikan kapitalizminin sembolünün yerle yeksan olmasında derin etkiler bırakmasının diğer nedeni (sembolün kül olmasının yanında masumların, işçilerin ölmesi-masumiyetin katli olarak görüldüğü içindir.

İşte bunun için şiir....sürekli KİM, KİM, KİM sorusunu yüksek sesle dile getirir. Bu haince suçun sorumlusu kim ve NİÇİN diye sorar. Bu şiirin derdi sorgulamak ve rahatsız etmektir, Yahudi düşmanlığını içeren hiçbir dize yoktur, buna tarafsız olan herkes tanıklık eder' diye özetler Baraka şiirinin ana temasını.

Baraka 'Kim Amerika'yı Havaya Uçurdu' şiiriyle Callutlara karşı direncin sembolü haline gelmiştir.

Referanslar

- Noel, S., p.164, Ezra Pound, Manchester University Press, 1964
Ackroyd, Peter. Ezra Pound and His World, Thames and Hudson, p.77 date? p.5
Coombs, Norman., The Black Experience, Twayne, c.1972
Qur'an, Bakara, 2:111
Torrey, Ruben, The Fundamentals, 1910
Critical Discours Studies Vol.1 April, p.41, Douglas Kellner, 9/11, Spectacles of Terror and Media Manipulation)
William S Burroughs 2014/2/Hukuk Gündemi p.98
Ginsberg 98- Stj. A. Öykü Sariaslan – Stj. Av. Saruhan Gence Başaran.